

OSIP MÍŘÍ
NA JIH

—
Marie Iljašenko

Hledáte místo, kde...

... můžete celý den studovat nebo pracovat?

... seženete knížku pro zábavu, do školy, k poučení?

... stahujete e-knihy, posloucháte hudbu, tisknete 3D?

... osobně potkáte české i světové autory?

... můžete zajít na koncert, filmy artové i 3D?

Právě jste ho našli!

Městská knihovna v Praze

43 poboček, **3** pojízdné knihovny, **4 000** akcí ročně,
2 000 000 dokumentů, **60** Kč za registraci

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.e-knihovna.cz

www.facebook.com/knihovna

Osip míří na jih

Marie Iljašenko

Praha 2012–2014

Znění tohoto textu vychází z díla [Osip míří na jih](#) tak, jak bylo vydáno nakladatelstvím Host v Brně v roce 2015. Pro potřeby vydání Městské knihovny v Praze byl text redakčně zpracován.

§

Text díla (Marie Iljašenko: Osip míří na jih), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), je vázán autorskými právy a jeho použití je definováno [Autorským zákonem](#) č. 121/2000 Sb.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uveďte autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 25. 3. 2022.

OBSAH

BÍLÁ MÍSTA.....	8
Makalu	9
Havrani.....	10
Z Homéra.....	11
Ontáριο.....	12
Nemoc.....	13
Mořeplavec	14
Muškáty	15
Krajina se psy.....	16
Grafický lis.....	17
Na konci ledna.....	18
DANZIGER ZEITUNG.....	19
Danziger Zeitung.....	20
Birdwatching.pl.....	21
Straka a tamaryšek.....	22
V zimě mi bude třicet	23
Ateliér	24
Loďstvo severních moří	25
Ve střední Evropě prší.....	26
Golden sultana.....	27
BOHOVÉ TĚCH MÍST.....	28
Ostaš	29
Pořád jsme ve válce	30
Jinany	31
Bílé místo.....	32
Kavalerie	33
Smyčcový kvartet	34
Azbukovník	35
Listář	36
Bohové těch míst.....	37

Ploché hory	38
Afrika	39
Lodstvo jižních moří	40
OSIP MÍŘÍ NA JIH	41
I. Libeňské autodílny	42
II. Vltava	43
III. Rumiště	44
IV. Slova	45
V. Sobota	46
VI. Nebe	47
VII. Kafemlýnek	48
VIII. Píseň písni	49
IX. Osip	50
X. Minulý život	51
XI. Rodinná paměť	52
XII. Zátíší	54
XIII. Voda	55
XIV. Kniha	56
XV. Pojedeme do Karákorámu	57
XVI. Džbán	58
XVII. Dům	59
XVIII. Osip míří na jih	60

„Máš barvu chraplavého okru,
jsi daleko za horou,
nám zbývá jen rozpitá v mokru
kresba v podšálku s vodou...“

— OSIP MANDELŠTAM
Arménie

BÍLÁ MÍSTA

Makalu

Jsem jako šálek čaje.
Křehká bílá schránka, hořká chuť.
To je jako: nemít své ruce v rukou.
To je jako: být v moci trojhlavého boha.

Láska, říkáš. Makalu, říkám.
Pod ní jsou plantáže černého čaje.
Pod ní je základní tábor,
ve kterém bych měla být.

Ale léto letos nebylo.
A proto ani zima nepřijde.
Černé uhlí ve sklepích spí
a za bílého dne sny se mu zdají.

Havrani

Letos prý bude krutá zima.
Havrani přiletěli příliš brzo —
podél Stryje, Tisy, Dunaje.
Černé je nebe nad střední Evropou.
Co dělat? A proto spím.
A jako slepec objímá horu
Braillova písma, objímám svůj polštář.

V zatáčce snu potkávám
staré lásky i se ženami a dětmi,
dotýkají se mě hřbetem ruky.
Jsme v čase, kdy Kristus ještě chodí
po kamenité půdě Galileje.
Apoštol Pavel tu ještě není,
aby házel po svých bližních kameny.
Trajektorie pohybu: země — nebe — ty.

Z Homéra

Letenské náměstí. Léta mé Iliady:
ti lidé v pláštích, lidé na koních,
řvoucí spartané, tiché sady —
čtení bez cest a bez návratu z nich.

Z bolesti rukou můžu věstit deště,
přílet hyperborejských vran.
S bolestí rukou můžu leda věstit —
a to nebyl můj plán.

To čekání má něco z nevyhrané bitvy.
Jasany bez studu nahlíží do oken.
Pročítám seznamy místo modlitby
a moře nepřichází a nepřichází sen.

Ontário

Babičko, zavolej a já přijedu
a koupím ti dům odsud na sever.
Já nechci nic než jezero a jeho břehy
a na březích stín, jaký maloval Vermeer.

Kolem budou chodit krásní sikhové v turbanu
s očima jak boží anděl v Zahradě s mečem.
Budem pít čaj s mlékem po ránu.
Budem chodit k jezeru navečer.

Nemoc

Vstávám. Pokoj je neuklizený.
Záclony propouští světlo jako síto.
Slunce poslechlo pokyn přestat žhnout
a mléko pokyn nebýt pito.

Procházím městem. Jdu si pro vodu.
V oknech tu lidé mají síť.
Proto tak opatrně po ulici jdu.
A svatý z pískovce uspává dítě.

Mořeplavec

Každý by měl pracovat s tím, co má:
s šiškami na fasádách lesníků ve městě,
s řečí, co tvoří hrudky, básník v cizině,
s teoretickou geografii nemocný mořeplavec.

Každý by měl pracovat s tím, co má:
s rozpáleným čelem nevejdeš do lesa,
s ostrou sekerou z lesa nevyjdeš,
v cizím lese nezapálíš oheň.

A ne že by snad v tom lese byla spása,
a ne že by snad ta řeč byla sladší,
řečtina argonautů je stejně mrtvá,
ale být bez nich je jako zadržovat dech.

Muškáty

A přece si říkám, v dětství byl jiný.

Miloval vitráží zlatavé žilky, dotýkal se jich prstem,
obýval festony, matka ho nejraději strojila do blankytu.

Niebieski kolor, říkávala, když mu oblékala modrou pelerínku,
na ní zahradní kvítka: hvozdík, mák, ostropestřec
a zvířata dosud nevídaná v zahradě překrásné.

Mluvil polsky a zřídka rusky, ale nemísil jazyky

a nehandloval: opust', odevzdej a pak ti daruju pokoj.

Protože věděl: největší požehnání není v pokoji, nýbrž v neklidu,
neklid, a ne guldeny vedl lodě na dalekých cestách!

A pokoj, to jsou muškáty, muškáty bez konce.

Měl vůbec jiné zvyky: rád cestoval, nejvíc na oslátku,

pil syrské červené víno, četl kdejakou avantgardu

a každé ráno přecházel dolinu Cedron pěšky.

Bylo to dávno, v časech praotců, proroků, oslátek.

Jsou dávno pryč. A přece si říkám —

v dětství byl Bůh úplně jiný.

Krajina se psy

Kde pohled na čtverce přímořského kraje,
pole, moře pod občasným sněhem
tě vytrhávají z nutnosti
stát uvnitř či vně načrtnutého kruhu.

Psi neustávají v honičce,
pastýři už dva tisíce let čekají na něco mimořádného
a všichni andělé mají zbraně.

Nezbývá než útěk Kamenicí po kočičích hlavách
přes zadní dvorek chemické čistírny s tváří zakrytou,
ale ty se jednoduše probouzíš a jdeš do knihovny
za Rafałem Wojaczkiem a Cyprianem Norwidem.

Jen polský řidič, který tě veze k hranicím,
se ještě rétoricky ptá: ach, proč je v našem sexu
takový přebytek duchovnosti?

Grafický lis

V zimě dostává bolest novou dimenzi, stejně jako krajina.
Ta, která prošla grafickým lisem, je zkrátka jiná.
Body už nelze spojit vzdušnou čarou, vzduch je vpil do sebe,
jako po ránu tvé vlasy vpíjí hřeben.

Schopnost rozpíjet je dána vlhkostí vzduchu a horkostí těla.
Tak se rozpíjí pěna v půllitrech, tak se rozpíjí čas
a krajina, až zbělá
černý pes na sněhu, jelen i s lovcem, kdo honí, i ten, kdo chytá.
Zima, lovec, jelen, toto je afinita.

V zimě bolest houstne, je poslušná zákona grafiky
pohlit všechny barvy. A krev houstne taky:
prsty, ruce a nohy bolest vplétá do kola.
Nová dimenze je hledět na sebe zdola.

Na konci ledna

Je téměř jisté, že první pohorky budou větším mezníkem než první sex; zdá se to v pořádku, ale leckdo může namítnout, že obcování se zimním lesem tím ztratí na určitosti.

Také mokré nohy už nebude třeba konejšit horkou vodou. Voda v podobě lesního potoka a ostrovů sněhu tak zůstane někde mimo tohle všecko.

Je taky téměř jisté, že zima je jen zdánlivým koncem světa, stejně jako pád jeruzalémského chrámu, stejně jako Čínská zeď, za kterou není nic, nýbrž březan a duben jako kočovníci, kteří o sobě stejně dají vědět. Už teď jabloně mají pupeny, když ulomíš větvičku tam nahoře, uvidíš, a taky myši už nespí pod sněhem.

Jen vrátný spí, ačkoli by měl hlídat vstup do roklí.

Anna za ním chodí každou noc,

z terasy je vidět vertikála, která opakuje pohyb stěn a buků.

Vypráví jí o požáru, o vysazení bříz, o tom, že oheň mohl narušit geopůdní systém.

Ráno vyjdou ven a spatří, že do lapače snů na terase se chytilo podivné zvíře s janusovskou tváří.

DANZIGER ZEITUNG

Danziger Zeitung

Každé ráno a večer polkni kousek olova,
kovové závaží těžké sotva tři gramy,
zapij mořským vzduchem a čekej, co se stane.

A město se stává mořem a lze jej vdechnout,
a železniční kolej, kterou znáš z knih, už boří,
na Ołowiance se propadl záchod
a pod ním křížácké klenby.

Zpovzdálí sleduj zápas svého těla,
statečný a dojemný jako poctivý western,
a pak se vrať domů po rozebrané německé koleji,
sasankovým lesem,

tam podprsenky na sucích vypadají
jako neznámá severská zvířata
a jen slavíci a sovy jsou tím, čím se zdají být.

Birdwatching.pl

Nemám rád Gdyni. Uměřený modernismus,
zfašizovaný cudný Bauhaus, absence eklektismu,
nekonečné přímky. Tel Aviv *půlnoci*.

Mosty, na které jsme lezli v mládí, teď boří.
Ovšem Gdyně je plná umělých stěn.

Žiju v Gdaňsku.

O jantarové sezóně jezdím do Sobieszewa
pozorovat ptáky.

Nemám rád Gdyni. Byla z ní má první žena,
která mě nechala. Jednou při snídani řekla:
życie s tobą jest pułapka,
dopila svou bílou kávu a šla —
dej jí pánbůh štěstí.

Měl jsem si nalít ještě šálek a počkat,
jako se čekává na písečné kulíky nebo jantar
na kose v Sobieszewu.

Straka a tamaryšek

$$\Delta v = \int_{t_1}^{t_2} a(t) dt$$

Jako denně vidím straku, zastavenou
před lety ve skoku z keře tamaryšku,
tak vidím teď tebe
v každé kavárně, do které vcházím.
Ona visí ve mně jako bod v souřadnicové soustavě.

Jako by desítky jiných strak
nepředváděly desítky jiných sošných skoků,
jako by kavárny, do kterých vcházíš,
nebyly jinde v jiných městech.

A přitom by stačilo nepatrně zvýšit
druhou mocninu vektoru rychlosti
a zůstala by jen bledá červnová zeleň
a jen větev tamaryšku uvedená nízkou závěrkou
navždy do pohybu.

V zimě mi bude třicet

Staří holubi načepýření, předoucí jak kočky
chodí umřít na ochoz univerzitní knihovny.
Lehni si tak, ať na tebe svítí březnové slunce,
ať ti pobřežní vítr ochlazuje opeřenou tvář!

V Jaškowě Dolině přepeřené holubičky,
ve slunci lesklé a soustředěné jak sklíčka fotoaparátu.
Pozři ho, pozři ho celé anebo aspoň půlku,
teprve pak budeš zářit, ó a jak!

My ostatní mezi novou Oliwou a starým Wrzeszczem,
mezi německým *beschlagwerkem* a polskými *fidrygałkami*,
mezi už *neumírám*, ale ještě *nesmím na slunce*.
Trochu pošramocení, ale ještě schopní zaostřit.
Ve slaném a zpěněném a bezejmenném povětrí.

Ateliér

Vy jste byl tam na Annapurně,
severozápadním hřebenem,
ten plakát tam na stěně?

Ano, ne, ano, ach! Totiž chci říct:
já jsem jim seřídil ty objektivy,
já to celé vyvolal.

Loďstvo severních moří

Temné proudy v artériích, lodičky s plachtami a háky na velryby.
Holandský karneval, pro který ve slovníku nemáme slova.
Bezanová plachta, líky kosatek, harpuny —
celá velkolepá námořní bitva.

Malé lodičky, v nich makrofágy a další vojska,
dezertéři, hrdinové, zvýšený příboj, ropné skvrny,
a potom déšť, který vyplavuje všechnu tu špínu,
a zvedání vln v kdysi klidném moři,

to všechno v mých rukou, v mých nohou.

Ve střední Evropě prší

Ve střední Evropě prší, v Itálii je tma
a náhle nikdo nemá pochybnosti, kde co leží —
a mně je zase hůř a v mělkých snech chodím stále dokola,
sálající po sálajícím městě bez mapy a bez průvodce.

Konečně vycházím ke Zdi a náhle vím, že tady střed není.
Že bych chtěla stále dokola chodit v těch kruzích
a znovu chtít a znovu být chtěna,
chtěla bych jen hluboký spánek a na nočním stolku

už žádné léky, jen mapy a průvodce
po každém městě v podnebesí.

Golden sultana

Milá A.,
když píšeš, jak se vylil Dunaj,
prostě se v jednu chvíli překlopil přes okraj,
přetekl jako voda z hrnce a ryby zdivočelé tou volností
si začaly hledat místa mezi vývěsními štíty,
je to jako bych to viděla.
Když píšeš, že to bylo horší než v roce 1501,
taky hned musím myslet na toho pekaře,
který se nechal převést na druhou stranu,
aby zachránil před vodou svou nevěrnou ženu a čtyři děti,
a potom na vlasy jeho nejmladší dcery,
ne barvy lnu, ale rozinek, unášené
někam směrem k Budě a Pešti a Pule
až do ústí Dunaje, tam někde musí ležet Solncev Brjag.

Ty sama víš nejlíp, že naše plány nejsou nic než námitky
a topografie je věc zcela soukromá, když dokážeš
být v Budě i Pešti, být v Praze i Pasově naráz,
pak Pasov nemůže nebýt jednou Benátkami, nemůže věru.
Taky myslím na ty sultánky, ale Dunaj nemohl jinak,
Dunaj nemohl jinak, Dunaj nemohl jinak, zlato.

BOHOVÉ TĚCH MÍST

Ostaš

Eustach sestupuje z hory —
slyšíš ten hvizd? Kočičí hrad má v zádech
a nám nezbývá než paběrkovat zvuk jeho kroků

na kraji plodných polí v tišinách velkoměst
Bódhidharma Eustach sestupuje z hory
a ta hora je náhle jak stůl plochá

Pořád jsme ve válce

Na makových polích špaččí cvičiště
a zelené světlo které mění les
v instagramový otisk

Jsme však mimo tento les
Jsme mimo toto světlo
A proto je lhostejné kde jsme

Jinany

Vyvlastněný z nehybnosti čas jde
a roční období se střídají
rychleji takže je červen a přesto sněží
Každý den jsme silnější a přesto nehybnější

Důvěrně známé a přesto cizí město
říká abys odešel
Je červen a přesto listy jinanů
letí na všechny čtyři strany

Bílé místo

Minulou noc napadl jemný sníh
a dnes co dělat v takové pustině?
Na západě hora na východě jezero
na nebi ptačí geometrie
Na Faerských ostrovech voda a krev
místo o kterém jsi ještě včera nevěděl

Kavalerie

Představ si že kosí kuřátka co běhají v trávě jednou dospějí
Až se tak stane budou očima sadu
Představ si že se najde zatoulaný bůh
který vyléčí rány tvých bližních

A že všichni ti muži na koních nad městem
jednoho rána někam odjedou
Až se tak stane nestane se vůbec nic
Vůbec nic se nestane

Smyčcový kvartet

Prší; ráno dlouho ležím v posteli,
poslouchám Šostakoviče v rádiu, které nemám.
Jsem celá v tom zvuku.
Židovský nový rok ještě nezačal, a až začne,
nic se nezmění.

Snad jen, že přijde Tobiáš a přinese med.
Nebo mladý filosof, který si myslí,
že estetická kritéria neexistují,
ale že mám pěkný zadek.
Moc přemýšlet, to je největší prokletí.

Azbukovník

Je jako fajánsový servis
Používám ho jen o svátečních dnech
Je to Jazyk Otce a Matky a Básníků
Lze jím rozmlouvat jen o vyšších materiích
a neulomit při tom filigrány

Když jsem unavená zlá nesvá
nejde jím mluvit *neser boha* nejde
Jak nečekaně vlastní dokáže být
když se zamiluju —
jako zlato pro klenotníka

Listář

V noci ti píšu dopisy na rukávy vlněného svetru,
na ventilačky, na červený email půlnočních tramvají.
Starosvětsky rozmáchlé s pukrлаты,
s mírným sklonem písma, s minuskami a kapitálkami.
V noci znám tvou adresu, ráno zapomínám jejich obsahy,
tomu se říká: ztratit bdělost.

Bohové těch míst

Kdyby to byli jen démoni v mé hlavě,
jednou by ses mohl dívat, jak pouštím do oken slunce.
Měnili bychom se a co rok bychom vydali knihu.
Na tvé pláži by nebyl písek, ale drobné kamínky s očky,
které by se na nás dívaly očima středomořských bohů.

Ploché hory

Drahý Eustachu, patrone plochých hor,
nauč mě milovat nečinnost,
jako jiné milují ruský pop a indiánské vzory,
jako jiné milují valenci finských sloves a jiné slunnou Valencii.

Protože je to těžší než pověsit polici s knihami, než ji vytesat
z měkkého dřeva, než pokácet strom, než postavit dům,
než zplodit s někým syna. Jako někoho, bez koho nemůžeš žít,
tak si zamilovat nečinnost.

Afrika

At' pojedu kamkoli, odted' vždycky pojedu na sever.
Na stěně mám mapu černé Afriky, hýbe se, dýchá.
Tvoří ji černí mravenci, kteří požírají mé trámy,
mé kosti, omítku i sami sebe.

At' pojedu kamkoli, odted' vždycky pojedu na sever.
Na severním nástupišti jsou *bezy* navždy šeríky
a bílé světlo severních lagun
a rosa jako granáty.

Ve snech vídám jezero Čad a krásnou žirafu,
která kráčí savanou ladná jako pantograf.
Ale odted' vždycky pojedu na sever,
dokud černí mravenci mají domov v mých očích.

Lodstvo jižních moří

Vejdi do lesa, jako se vchází do moře,
rozhrň rukama modrou trávu,
pozoruj hejna průhledných osličů a dalších podivných ryb.
Obcuj s lesem, až budeš celý enciánový od borůvek,
ruce od komárů, kolena od ostružin, a jez maliny,
protože jsou bohaté na vitamín C.
Obcuj s lesem, až ucítíš jeho chuť pod jazykem.

Přijde-li bolest zad, najdi místo,
kde leží kámen a na něm plochý mech.
Nad hlavou ti poplují lodě, které se vracejí z dalekých cest,
některé jsou prázdné, jiné s nákladem.
Při vykostování ryb se jeden námořník zasní
a upustí nůž přímo na tvou hlavu —

počkej, až dozní ten hvizd,
a to, co bylo křivé, bude narovnáno
a to, co bylo uzmuto, se navrátí ke svému majiteli.

OSIP MÍŘÍ NA JIH

POEMA

„Spisovatel,
ten kříženec papouška
s popem.“

— OSIP MANDELŠTAM

I. Libeňské autodílny

Když trávy ztrácejí pružnost a ženou klasy vzhůru,
planý oves na železničních náspech a vprostřed křižovatek
mluví o možnosti ztratit půdu pod nohama,
a přesto zůstat celý.

Kdysi tu dělníci osázeli ovesné pole,
hned za svým skromným domem a hřbitovem,
na vršku nad řekou,
nebyli tu, protože tak chtěli, ale protože se to stalo.

Cizí kopce když objevuješ sám, rozbité ledničky pučí
v srpnovém horku,
mohutní černoši močí pod stíny bolševníků,
nejsi tu, protože jsi chtěl,
stejně tak karoserie aut, které pamatují daleké země.

II. Vltava

Tohle je místo, kam jsi přišel: město a břeh
řeky, která nemá než slepá ramena.
Bílé světlo říčních limanů zůstalo jinde,
vybledlé jako východní díván.

Vltava kvete: v chatové kolonii čtou staří básníci
o sobotách své opus magnum. Kdekdo něco o lásce,
ale v pralese jsou stále místa,
kde ještě nikdy nikdo nebyl.

Ta místa ještě nemají jména.

III. Rumiště

Když jsme šli prvně domů, neřekl ani slovo,
nevydal ani pípnutí.
Cestou z tramvaje přes rumiště napjatě sleduje,
jak se siluety černochoů budí,

močí na sněh pod bolševníky a ten mokrý sněh
rozmělnuje jeho drobné kroky.
Osip je lehký, modrý a bystrý.
Osip kráčí tiše, jako indián, který zná tajné stezky.

V houštinách ptačince podél Rokytky
mu vrše na ryby a pasti povědí o starém antukáři,
jehož ruce mají barvu daleké země,
ze které se učili číst první lidé.

IV. Slova

Doma mu sypem proso:
on však chce slova víc než oves — tichý a oblý balast slov:
sušič kapesníků spása linky len linoleum
housenky brousky klouzky letopisy klíh

A kotrmelce zvuků:

vrzání vrnění skřípot
klapot kapání mrukot
srkot vrkot klokotání

Osip žere slova, až nezbyde nic:

zbyde ticho

V. Sobota

U snídaně Vltava vysílá smuteční pochody:
následník trůnu zemřel v minulé epoše
(a přece zemřel) nebo dopisy, které píše nějaký básník
z vězení své milé (nikdy ne naopak).

Sobota je den, kdy se káva vaří v džezvě
a plynutí stínu škumpy ve dvoře je jediné plynutí.
Jen Osip chodí po stole a něco vytrvale hledá
jako křižáci v písku Palestiny Pravdu.

Sobota je den, kdy se svět vrací ke své nehybnosti.
On to ještě neví, ale všechny naše dny tu jsou nekonečná sobota.
Ale jednou přijde večer a na dně studny vyjde první hvězda —
náš dvůr je tou studnou obrácenou k nebi.

VI. Nebe

V Libni je odevšad vidět nebe.
Je tu zboží z orientu, nebytové prostory,
platany jako závdavek léta a podzim neustále přítomný,
tekoucí jako průtokové jezero.

Pstruzi mezi plechovkami a kapkami deště,
s levhartí kůží a průhlednými těly,
sklo potoka, které zapomnělo na všechny pohyby
kromě těkavé nehybnosti.

Mona Lisa v kapli naproti úřadu práce,
kterou cikánky věncí umělými květy,
která se kouzelně usmívá,
kdykoli jí říkají *nejsvětější Panno*.

VII. Kafemlýnek

Osip požírá a jako mlýnek vypouští housenky slov.
Přidáme pepř a sůl, špetku koriandru: kuchyňská poezie.
Zeptej se, proč to dělá, a on umlkne
jako rádio, které usnulo na parapetu.

Osip vypráví, jak se vaří v Arménii káva: o oo ooo o ō ō
první bublinky zvedají hladinu.

Nikdy jsi tam nebyl, Osipe, říkám mu,
on ale nesouhlasně vrtí modrou hlavou

a cvrčí něco v podivném jazyku s jazýčky u písmenek:

Հայաստան Հայաստան Հայաստան!

Pojedeme do Arménie! Pojedeme do Arménie!

Pojedeme na jih!

VIII. Píseň písni

Osip se dvoří lezecké karabině:

Jsi jako harfa beze strun, jako citera na vrších v houští!

Jsi lesklá oblá lá lá lááá! Ach, jsi tu, abych tě políbil?

Ach, jsi tu, abych tě políbil!

Ač jsem jen malý ptáček, vyzpívám ti sebe celého:

Jsi lesklá, oblá lá lá lá a voníš hřebíčkem!

A karabina na to: Osipe, ač každý básník chtěl by létat,
ne každý ptáček chce být básníkem.

(A přesněji: nikdy ne naopak.)

Osip obcuje s čajovou konvicí,

a ta porodí šálky s křidýlky, které přiletí s čajem

k nám přímo do postele: tydli tydli tydli dum!

IX. Osip

Když mu doneseme ptáčka v krabici od malin,
radostí oněmí —

a potom hlesne: Matylda!

Matyldo, Matyldo, ukážu ti maliní v rumištích.
Azbukovník po dědečkovi, lavičku, na které sedávala babička,
čtvrtou nejdelší evropskou řeku. Vezmu tě
na daleké cesty.

Matyldo, příště se nenarodím jako malý ptáček,
ale jako chlap s rameny jako skříň.
Já přeju Karákóram a sjezu Indus v ladné lodi.
Minule jsem byl nejspíš básník.

X. Minulý život

Kradl jsem karamelky v petrohradském Domě profsojuzů,
v kyjevských kavárnách sváděl herečky,
bál se lakmusových papírků a jazyka
svých litevských a haličských prarodičů,

miloval jsem Rembrandta a četl staré Řeky.
Minule jsem byl nejspíš básník.
Miloval jsem věže, to kvůli kamenům,
a ne pro věže samotné.

Jednou jsem stál u zábradlí s kováním,
hleděl jsem dolů do prázdna a řekl jsem:
v příštím životě se narodím jako malý ptáček —
z peří budu mít šedivý fráček.

XI. Rodinná paměť

Osip nestudoval, ví však, co bylo v Haliči počátkem století:
ženy se síťkami na hlavách, polštáře, řeřichy, kloboučnictví,
šlechtičtí levobočci, rusínská cimbálovka, svišti (v horách),
knoflíky, petrolejky, cukrové doly,

krejčovské panny, škarpy, kam padaly dívky v krepdešínu,
bláto, střed světa, židovští dřevorubci,
ukrajinští básníci, Bruno Schulz, vídeňská káva,
lipové aleje, sněhové závěje, směnárna Mojzese Kreuze,

nafta, hodně nafty, balustrády, havrani (ti spíš na Bukovině),
maršál Piłsudski, pilulky proti bolesti srdce,
četná zjevení Panny Marie, krejcary, křižovatky,
chúsidské příběhy, např.

Příběh o překrásné zahradě

Byl měsíc tamúz. Reb Chaim spočíval pod kvetoucím stromem. Hleděl do nehybného nebe. Krávy usnuly na pastvě, včely přestaly bzučet v pohankovém poli. Čas se zastavil. Chaim si pomyslel, že právě tak bylo Adamovi v ráji. A tu jat velkou lítostí, začal uvažovat, proč pramáti Eva utrhla ze stromu zakázaný plod.

Byla Eva zvědavější? Byla naivnější? Nebo byla její podstata zkaženější než Adamova? uvažoval rabi. Ve svých myšlenkách setrval až do večera, ale na nic nepřišel. Mezitím několikrát usnul, takže ani nevěděl, kolik času uplynulo. Protože však byl znám svým zanícením pro čin, spočívání pod stromem jej přestalo bavit. Zvedl se, protáhl a vtom se mu zjevila Pravda.

V ráji nebyl čas, a proto ani mudrcům není známo, jak dlouho nabízel had ženě zakázané ovoce! Eva nebyla hříšnější, nebyla ani naivnější, ba ani zvědavější než Adam. Oba leželi desítky, stovky let pod stromem. Leželi tam tisíce let. Až se Eva rozhodla zvednout. Eva se pohnula. Eva zrušila nehybnost překrásné zahrady.

XII. Zátíší

Výpary benzínu se šíří, kam chtějí.
Chuchvalce laskavce narušují pálení trávy.
A ty se budíš každý den do stejného kalného světla,
cloněného kopcem a železnicí,

máš radost z nových plastových rámu,
ze skořice ve sklence od oliv.
To vše má parametry vlámského zátíší,
to vše má

šerosvit vyčištěné hlavně, která je tichá,
je tichá a nikdy nevystřelí —
Děláš kruh nad pokojem, děláš kruh, děláš kruh,
aby ses vrátil, odkud jsi vzletěl.

XIII. Voda

Tohle je místo a břeh, kam jsi přišel.
Tuto náhodnost denně piješ s vodou
jako kamennou sůl, jako chlór, jako vápník,
jako Karel Hlaváček, který tu zemřel

na konci století (a přece zemřel),
po iontech piješ a piješ.
Avšak jsi-li zadržen v pohybu, jsi to ty, kdo zadržuje,
a jsi to ty, kdo je zadržen.

Když trávy blednou a ženou klasy vzhůru,
planý oves na železničních náspech a vprostřed křižovatek
mluví o možnosti ztratit půdu pod nohama, a přesto zůstat celý.
Tehdy Osip míří na jih. Osip kráčí tím směrem.

XIV. Kniha

V jedné knize jsem četl o jezeru Sevan,
o okrové hlíně, o páleném jihu.
V jedné knize jsem četl,
že změníš-li místo, změníš osud.

Je to jako přeladit rádio na jinou stanici,
je to jako vstát a odejít, když Vltava začne vysílat
další pohřební pochod nebo dopisy,
které píše nějaký básník z vězení své milé.

Pelyněk mezi kolejemi začne blednout a bledne,
planý oves na železničních náspech a vprostřed křižovatek
si nepřeje než být spasen.
Tehdy Osip míří na jih. Nebo aspoň mlčí tím směrem.

XV. Pojedeme do Karákóramu

Matyldo, kde jsi? Potkávám tě na nejrůznějších místech,
na dveřích, u zástrček, mezi listinami, mezi písmeny švabachu,
jsi tady, ale tvá přítomnost je těkává nehybnost,
tvé setrvávání není odpočinek.

Sléváš se s nábytkem, stáváš se křeslem, džezvou,
dužinou švestek, bytníš každým dnem,
na každé mé: Pojedeme do Karákóramu!
odpovídáš povzdechnutím, na každé mé zvolání

se noříš hlouběji do pohovek,
mého těla se dotýkáš jen z dálky:
v útrobách bytu laskavec bují ze všech skulin,
zatímco ty ve světlíku spíš o poledni.

XVI. Džbán

Já nechci moc, Matylđo. Nechci moc,
hliněný džbán arménské země chci potěžkat.
Ráno vysílá Vltava smuteční pochody nebo dopisy,
které píše nějaký básník z vězení své milé,

tlumené slunce ze dvora osvětluje bolševníky.
My pijeme kávu, každý z šálků má zlatou obroučku.
Zašíváné záclony s očky, jemné a definitivní
jako chupa, nás dělí od okolního světa.

A za nimi libeňské autodílny.
A na policích tolik dobrých knih.
A my pijeme kávu, a tak do nekonečna, a tak do nekonečna,
a tak do nekonečna, tak už napořád, tydlidum.

XVII. Dům

Matyldo, pohněme se,
buddhistické léto zní jako píšťalka
a průvany táhnou z průchodů.
Jen Němec by řekl *projít skrz dům*,

my řekneme projít domem.
Matyldo, mluv na mě, prosím tě mluv,
Ma tyldo títko tintítko! Nakonec je jedno,
proč jsi zadržen v pohybu, když jsi zadržen.

Když trávy ztrácejí pružnost a blednou,
planý oves na náspech a vprostřed křižovatek
mluví o možnosti ztratit půdu pod nohama.
Osip našlapuje tiše, jako samuraj, který ví, že vše prohrál.

XVIII. Osip míří na jih

Matylde, já odcházím.

A ty si klidně zůstaň doma možná tě miluju možná tě mi-
ale těmi slovy už nemůžu být živ Ma-
tylde já odcházím!

Je podzim a já mířím na jih. Všechno, co znám, je římsa oken
a trocha trávy (jako pokrm). Proso raší uprostřed zimy
ve sklence od džemu a voda živá ve vodovodu plave —
já stavím si svoji loď Matyldě hladě hlavu.

Když trávy ztrácejí pružnost a ženou klásky vzhůru,
planý oves na náspech a vprostřed křižovatek
hledí do otevřených oken. Tehdy Osip překročí rám.
Osip vykročí na jih. Osip zamíří tím směrem.

Marie Iljašenko

Osip míří na jih

Edice Poezie

Texty Osipa Mandelštama přeložila Marie Iljašenko

Ilustrace na obálce z Pixabay.com

Redakce Jaroslava Bednářová

Vydala Městská knihovna v Praze

Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. elektronické vydání

Verze 1.0 z 25. 3. 2022

ISBN 978-80-274-2313-2 (epub)

ISBN 978-80-274-2314-9 (pdf)

ISBN 978-80-274-2315-6 (prc)